ПОЛТАВСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
ПОЛТАВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ
Циклова комісія бізнесу й адміністрування

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор
_____Людмила ФРАНКО
(підпис)
«02» вересня 2026 р.

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни «Тренінг: Моя громадянська позиція»

освітня програма «Логістика»
спеціальність D7 Торгівля
галузь знань D Бізнес, адміністрування та право

Робоча навчальна програма навчальної дисципліни «Тренінг: Моя громадянська позиція» схвалена та рекомендована до використання в освітньому процесі на засіданні циклової комісії бізнесу й адміністрування.
Протокол від «02» вересня 2026 року № 01

Полтава 2026

Розробник: Костиренко Тамара Олексіївна, викладач циклової комісії загальноосвітніх дисциплін та інформаційних технологій Полтавського фахового коледжу Полтавського університету економіки і торгівлі.

Робоча навчальна програма затверджена на засіданні циклової комісії бізнесу й адміністрування.

Протокол від 02 вересня 2026 р. № 01

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми «Логістика»
спеціальності D7 «Торгівля»
освітнього ступеня
«фаховий молодший бакалавр» Анжела ЗАХАРЕНКО-СЕЛЕЗНЬОВА

Голова циклової комісії Анжела ЗАХАРЕНКО-СЕЛЕЗНЬОВА

1. Опис навчальної дисципліни

Мова викладання	українська
Статус дисципліни: спец. курс	
Курс/семестр вивчення	2 курс/ 3 семестр
Кількість кредитів ЄКТС/ кількість модулів	-
Денна форма навчання:	
Кількість годин: 30	
- практичні заняття: 30	
- вид підсумкового контролю: ПМК (залік)	

2. Мета і завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни «Тренінг: Моя громадянська позиція» – сформувати у здобувачів фахової передвищої освіти розуміння цінності демократичного вибору, вміння формувати та відстоювати власну світоглядну та громадську позицію, діяти соціально відповідально та свідомо, зберігати та примножувати досягнення і цінності суспільства.

Основні завдання вивчення навчальної дисципліни:

Систематизація знань – забезпечити засвоєння основних понять, теорій та концепцій, що стосуються демократичного вибору і формування громадянської позиції, що дозволить студентам аналізувати суспільну дійсність у її різноманітності та складності.

Розвиток аналітичних навичок – стимулювати здатність до критичного аналізу соціально-політичних процесів, визначення актуальних проблем та викликів, що сприятиме прийняттю обґрунтованих рішень у формуванні власної громадянської позиції.

Формування активної громадянської позиції – сприяти усвідомленню прав і обов'язків громадянина, розвитку соціальної відповідальності та активної участі у громадських процесах, формуванню позиції щодо сучасних викликів суспільства.

Інтеграція теорії і практики – забезпечити перехід від засвоєння теоретичних знань до їх практичного застосування, що дозволить студентам брати участь у громадянських акціях, дискусіях, проєктній діяльності та моделювати процеси громадянської активності.

Розвиток комунікативних і аргументаційних навичок – підвищити здатність ефективно спілкуватися, вести дискусії та аргументовано відстоювати свою позицію, використовуючи логічний аналіз і критичне мислення.

Формування соціально відповідального ставлення – сприяти розвитку етичних та моральних засад, що лежать в основі громадянської свідомості, а також здатності зберігати та примножувати досягнення і цінності суспільства.

Перелік компетентностей, які забезпечує навчальна дисципліна «Тренінг: Моя громадянська позиція», програмні результати навчання

Компетентності, якими повинен оволодіти студент	Програмні результати навчання
• ЗК 1. Здатність реалізувати свої права й обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. • ЗК 8. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість. • СК 2. Здатність обирати та використовувати відповідні методи, інструментарій для обґрунтування рішень щодо діяльності підприємства. • СК 3. Здатність застосовувати інноваційні підходи у діяльності підприємницьких та торговельних структур. • СК 8. Здатність визначати та задовольняти потреби споживачів як пріоритетних суб'єктів ринку.	● РН 1. Знати свої права, як члена суспільства, цінності громадянського суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина України. ● РН 3. Володіти державною та іноземною мовами у професійній діяльності.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. Теоретичні основи демократичного устрою та громадянської позиції

Тема 1. Демократія: історія та сучасність. Демократичні процеси в Україні

- Форми роботи: тренінг, евристична дискусія, міні опитування, мінілекція, робота з документами, підготовка есе, презентації.

Тема 2. Громадянин і держава: відносини взаємозалежності.
Соціум та його структура

- Форми роботи: тренінг, рольова гра, кейс-метод, мозковий штурм, мінілекція, підготовка есе, презентації.

Тема 3. Права, свободи та відповідальність молоді

- Форми роботи: тренінг, написання есе, аналіз правничих текстів, мінілекція, підготовка есе, презентації.

Тема 4. Цінності та навіщо вони потрібні. Ієрархія цінностей

- Форми роботи: тренінг, рольова гра, мозковий штурм, групова дискусія, мінілекція, підготовка есе, презентації.

Тема 5. Свідоме лідерство

- Форми роботи: симуляційна гра, групове обговорення, підготовка есе, презентації.

Модуль 2. Практика свідомого громадянства

Тема 6. Аргументація як спосіб відстояти свою позицію

- Форми роботи: тренінг (дебати, евристична дискусія, групове обговорення), підготовка есе, презентації.

- **Тема 7. Теорія та практика прийняття рішень**
  - Форми роботи: тренінг (використання квадрату Декарта, моделі Кеневін, постановка SMART-цілі), ділова гра, мінілекція, підготовка есе, презентації.
- **Тема 8. Критичне мислення для молоді: стереотипи та упередження**
  - Форми роботи: тренінг, групова дискусія, мінілекція, робота з документами, підготовка есе, презентації.
- **Тема 9. Громадянське суспільство: методи впливу на державу. Електронна демократія та її можливості**
  - Форми роботи: тренінг, кейс-метод, мозковий штурм, мінілекція, мотиваційні завдання, підготовка есе, презентації.

4. Тематичний план навчальної дисципліни

Назва теми та питання практичного заняття	Кількість годин
Модуль 1. Теоретичні основи демократичного устрою	

Назва теми та питання практичного заняття	Кількість годин
Тема 1. Демократія: історія та сучасність. Демократичні процеси в Україні Що таке демократія? Основні принципи та моделі демократичного правління. Які етапи розвитку демократії можна виділити в історії людства? Як розвивалася демократія в Україні: від Київської Русі до сучасності? Які ключові події вплинули на демократичні процеси в Україні у XX–XXI століттях? Які виклики стоять перед демократичним розвитком України сьогодні? Як громадяни можуть впливати на демократичні процеси та брати участь у прийнятті рішень? Які міжнародні організації сприяють розвитку демократії в Україні?	4
Тема 2. Громадянин і держава: відносини взаємозалежності. Соціум та його структура Що таке громадянство? Які основні права та обов'язки громадянина у демократичній державі? Які існують моделі взаємодії громадянина та держави? Які переваги та недоліки кожної з них? Що таке соціум і які основні структурні елементи суспільства можна виділити? Як держава регулює суспільні відносини? Які механізми використовуються для підтримки соціальної рівноваги? Як громадянське суспільство може впливати на державну політику? Наведіть приклади успішних ініціатив. Які фактори впливають на формування громадянської активності? Як цифрові технології змінюють взаємодію громадянина і держави?	4 10
Тема 3. Права, свободи та відповідальність молоді Які основні права та свободи молоді гарантовані Конституцією України та міжнародними документами? Які механізми захисту прав молоді існують в Україні? Як вони працюють на практиці? У чому полягає соціальна та правова відповідальність молодої людини перед суспільством? Як баланс між правами, свободами та відповідальністю впливає на розвиток демократичного суспільства? Які можливості має молодь для участі в громадському житті та прийнятті суспільно значущих рішень? Які існують виклики та загрози щодо дотримання прав і свобод молоді в сучасному світі? Як молодь може сприяти захисту прав інших громадян і розвитку правової культури?	2
Тема 4. Цінності та навіщо вони потрібні. Ієрархія цінностей Що таке цінності та яку роль вони відіграють у житті людини та суспільства? Які бувають види цінностей (моральні, культурні, політичні, економічні тощо) та як вони взаємопов'язані? Що таке ієрархія цінностей і як вона формується у різних людей? Як змінюються цінності впродовж життя людини та в історичному контексті суспільства? Чому важливо усвідомлювати власну систему цінностей і як вона впливає на прийняття рішень? Як цінності впливають на формування громадянської позиції та відповідального суспільства? Які сучасні виклики стоять перед українським суспільством у збереженні та трансформації цінностей?	2
Тема 5. Свідоме лідерство Що таке свідоме лідерство? Чим воно відрізняється від традиційного розуміння лідерства? Які ключові риси та компетентності притаманні свідомому лідеру? Як свідоме лідерство впливає на розвиток суспільства та громадянської активності? Які етичні принципи мають бути основою свідомого лідерства? Як формуються лідерські якості: природжені здібності чи результат навчання та саморозвитку? Які виклики стоять перед сучасними лідерами в умовах глобальних змін та криз?	2

Назва теми та питання практичного заняття	Кількість годин
Як кожна людина може розвивати в собі навички свідомого лідерства у повсякденному житті?	
Разом за модулем 1	14
Модуль 2. Практика свідомого громадянства	
Тема 6. Аргументація як спосіб відстояти свою позицію Що таке аргументація? Які її основні цілі та завдання? Які види аргументів існують? У чому їхня відмінність? Яка структура переконливої аргументації? Яку роль у ній відіграють факти, логіка та емоції? Що таке маніпулятивні аргументи та як їх розпізнавати в дискусії? Які техніки ефективного аргументування можна застосовувати в суперечках та дебатах? Як аргументація допомагає формувати громадянську позицію та впливати на суспільство? Які приклади успішного використання аргументації в історії або сучасній політиці ви можете навести?	4
Тема 7. Теорія та практика прийняття рішень Що таке процес прийняття рішень? Які основні етапи він включає? Які чинники впливають на ухвалення рішень людиною? Як уникнути когнітивних спотворень? Що таке Квадрат Декарта? Як він допомагає аналізувати варіанти рішень? Як працює модель Кеневін? У яких ситуаціях її варто застосовувати? Що таке SMART-цілі та чому їх важливо використовувати при ухваленні рішень? Які є найпоширеніші помилки у процесі прийняття рішень? Як їх уникнути? Як навички ефективного прийняття рішень можуть допомогти у громадянській активності та суспільному житті?	4 10
Тема 8. Критичне мислення для молоді Стереотипи та упередження Що таке критичне мислення? Які його основні принципи та чому воно важливе для молоді? Що таке стереотипи та упередження? Яка між ними різниця? Як формуються стереотипи та які фактори впливають на їх поширення в суспільстві? Який вплив мають стереотипи та упередження на особистість і прийняття рішень? Як можна розпізнати та подолати власні упередження? Які техніки для цього існують? Яку роль відіграють медіа в поширенні або подоланні стереотипного мислення? Як розвиток критичного мислення допомагає молоді формувати власну громадянську позицію?	4
Тема 9. Громадянське суспільство: методи впливу на державу. Електронна демократія та її можливості Що таке громадянське суспільство? Які його основні функції та роль у демократичній державі? Які існують методи впливу громадянського суспільства на державні рішення (петиції, мітинги, громадські організації тощо)? Що таке електронна демократія? Які можливості вона відкриває для громадян? Як працюють електронні петиції, громадські бюджети та онлайн-консультації? Наскільки вони ефективні в Україні? Які переваги та ризики використання цифрових технологій для участі громадян у політичному житті? Як розвинені країни використовують електронну демократію? Які практики можуть бути корисними для України? Як молодь може долучитися до електронної демократії та зробити свій внесок у розвиток громадянського суспільства?	4
Разом за модулем 2	16

Назва теми та питання практичного заняття	Кількість годин
Разом за дисципліною	30

5. Критерії оцінювання

Розподіл балів за результатами вивчення навчальної дисципліни

Види робіт	Максимальна кількість балів
Модуль 1 (теми 1-5): участь у дискусіях (10 балів), індивідуальні та творчі завдання (10 балів), презентації (5 балів), індивідуальна активність (5 балів), робота в команді (5 балів), підготовка кейсів (5 балів), поточна модульна робота (10 балів)	50
Модуль 2 (теми 6-9): участь у дискусіях (10 балів), індивідуальні та творчі завдання (10 балів), презентації (5 балів), індивідуальна активність (5 балів), робота в команді (5 балів), дебати (5 балів), поточна модульна робота (10 балів)	50
ПМК (залік)	
Разом	**100**

6. Засоби оцінювання

1. **Усне опитування та співбесіда**: індивідуальні або фронтальні відповіді на запитання, дискусії та захист ідей, дебати
2. **Індивідуальні і творчі завдання**: мультимедійні презентації, есе
3. **Тести та тестові завдання**: перевірки з різними типами запитань (закритого чи відкритого типу)
4. **Поточні модульні роботи, ПМК**

Система нарахування додаткових балів за видами робіт з вивчення навчальної дисципліни

Форма роботи	Вид роботи	Бали
Навчальна	Підготовка якісних рефератів, створення презентацій, методичних матеріалів, виконання нетипових завдань, написання есе	10
Науково-дослідна	Підготовка статей, тез, доповідей, інших публікацій, участь у студентських науково-практичних конференціях	10

Шкала оцінювання знань здобувачів фахової передвищої освіти за результатами вивчення навчальної дисципліни

Сума балів за всі види навчальної діяльності	**Оцінка за шкалою ЄКТС**	**Оцінка за національною шкалою**
90-100	A	Відмінно
82-89	B	Дуже добре
74-81	C	Добре
64-73	D	Задовільно
60-63	E	Задовільно достатньо
35-59	FX	Незадовільно з можливістю проведення повторного підсумкового контролю
0-34	F	Незадовільно з обов’язковим повторним вивченням навчальної дисципліни та проведенням підсумкового контролю

7. Інформаційні джерела

Основні

1. Берроуз Г. *Демократія: від теорії до практики : підручник курсу* / пер. з англ. І. Бабаніна. Міжнародна фундація виборчих систем, 2018. 284 с.
2. *Громадянська освіта в умовах війни : додаткові матеріали до методичного посібника до курсу громадянської освіти «3D Демократії: думаємо, дбаємо, діємо» для учнів 10-го класу закладів загальної середньої освіти* / О. Волошенюк, Г. Горленко, П. Кендзьор та ін. ; за ред. П. Кендзьора. Київ, 2023. 57 с.
3. *Державна політика сприяння розвитку громадянського суспільства : методичні рекомендації* / А. О. Красносільська, М. В. Лациба, А. В. Волошина, В. О. Купрій, Н. М. Чермошенцева, О. Л. Ващук. Київ : Агентство «Україна», 2013. 180 с.
4. Доморослий В. І. *Основи демократії : навчальний посібник*. Умань : ВВЦ «Візаві», 2021. 158 с.
5. Клюзко К., Колесник Л. *Громадянська освіта: мистецтво творити зміни*. Київ : Компринт, 2020. 74 с.
6. Косілова О. І. «Озброєна демократія» – засіб проти авторитаризму? *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 7. С. 78–82.
7. *Мій Парламент: розумію і впливаю : методичний посібник з громадянської парламентської просвіти для роботи з дітьми та молоддю* / М. Гриньова, І. Іванюк, Л. Паращенко, Л. Юрчишин ; за заг. ред. Л. Паращенко. Київ, 2020. 96 с.
8. *Основи демократії : підручник для студентів вищих навчальних закладів* / за заг. ред. А. Ф. Колодій. 3-тє вид., оновл. і допов. Львів : Астролябія, 2009. 832 с.
9. Пивоварська К. С. Гейміфікація в громадянській освіті на прикладі симуляційної гри «Світ громад: Акселератор ІІІ». *Вища школа*. 2022. № 7–9. С. 26–35.
10. Юрченко О. А., Філіпчук К. В. Права людини і демократія: загрози глобального характеру. *Legal Bulletin*. 2023. № 1 (7). С. 26–39.

Додаткові

1. *Громадянська освіта: теорія і методика навчання* [Електронний ресурс]. URL: Ресурс Інституту післядипломної педагогічної освіти (дата звернення: 08.10.2026).
2. Дем’янчук О. Політична освіта. Місток між державою та громадянським суспільством. *Громадянське суспільство: проблеми теорії та практики*. Київ : НаУКМА, 2008. С. 69.
3. *Електронне урядування та електронна демократія : навч. посіб. : у 15 ч.* / за заг. ред. А. І. Семенченка, В. М. Дрешпака. Ч. 3 : *Електронна демократія: основи та стратегії реалізації* / Н. В. Грицяк, А. І. Семенченко, І. Б. Жиляєв. Київ : ФОП Москаленко О. М., 2017. 84 с.
4. Іванцов М., Іванюк І., Паращенко Л., Тавшавадзе Ц., Раше Т. *Ми можемо більше! Вчимося грамотно обирати владу : методичний посібник для роботи з дітьми*

та молоддю. [Електронний ресурс]. URL: https://drive.google.com/file/d/1JHIWBm2K0Yyxrf7dyNvo3sglSqgFvbiA/view

5. *Інститут громадянської освіти НаУКМА* [Електронний ресурс]. URL: Інститут громадянської освіти НаУКМА

6. *Наш парламент: досліджуємо, розуміємо, впливаємо:* методичний посібник з парламентської просвіти для роботи з дітьми і молоддю в системі загальної середньої та позашкільної освіти / М. Гриньова, І. Іванюк, Л. Паращенко, Л. Юрчишин ; за наук. ред. проф. Л. Паращенко. Київ : Майстер Книг, 2023. 248 с. [Електронний ресурс]. URL: https://edudevelop.org.ua/images/files/Posibnik_Nash_Parlament_2023_S.pdf

7. *Сучасний стан, пріоритети та перспективи розвитку системи громадянської освіти в Україні* [Електронний ресурс] / Ю. Якименко, П. Стецюк, І. Балуба та ін.; Центр Разумкова. Київ, 2023. URL: https://razumkov.org.ua/images/2023/12/18/2023-POLIT-OSVITA.pdf

8. Програмне забезпечення навчальної дисципліни

1. Пакет програмних продуктів Microsoft Office (Word, Excel, PowerPoint), до якого входить програмне забезпечення для роботи з різними типами документів: текстами, електронними таблицями, презентаціями, базами даних тощо.

2. Браузер з доступом до мережі Інтернет.

3. Дистанційний курс «Тренінг: Моя громадянська позиція» в Moodle на платформі Центру дистанційного навчання ПУЕТ. URL: https://lms.puet.edu.ua/pfk/course/view.php?id=68